

DECIZIE

09 noiembrie 2016

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit
al Curții Supreme de Justiție

în componența:

Președinte, judecătorul: Iulia Sîrcu

Judecătorii: Ion Druță, Maria Ghervas, Iuliana Oprea, Iurie Bejenaru

examinând recursurile declarate de către avocatul Tatiana Craiu în interesele recurentei Tasmalî Fedora și de către recurenta Tasmalî Lidia,

adoptată în cauza civilă la cererea de chemare în judecată depusă de Tasmalî Fedora împotriva Lidiei Tasmalî, notarului public Tiuliu Natalia privind constatarea faptului acceptării succesiunii legale, declararea nulă a certificatelor de moștenitor legal eliberate la 27 noiembrie 2014 de notarul Tiuliu Natalia pe numele Lidiei Tasmalî la întreaga avere succesorală; obligarea biroului notarial Tiuliu Natalia de a elibera certificatul de acceptare a succesiunii legale la $\frac{1}{2}$ cotă parte pe numele Tasmalî Fedora,

împotriva deciziei Curții de Apel Comrat din 16 mai 2016, prin care s-a admis parțial apelul declarat de către Tasmalî Fedora și avocatul acesteia Tatiana Craiu, s-a casat parțial hotărîrea Judecătoriei Vulcănești din 23 decembrie 2015 în partea refuzului în anularea certificatului de moștenitor legal și s-a emis în această parte o nouă hotărîre de admitere a cerinței date, în rest hotărîrea a fost menținută,

c o n s t a t ă

La data de 22 iunie 2015 Tasmalî Fedora s-a adresat cu cerere de chemare în judecată împotriva Lidiei Tasmalî, notarului public Tiuliu Natalia privind constatarea faptului acceptării succesiunii legale, declararea nulă a certificatelor de moștenitor legal eliberate la 27 noiembrie 2014 de notarul Tiuliu Natalia pe numele Lidiei Tasmalî la întreaga avere succesorală; obligarea biroului notarial Tiuliu Natalia de a elibera certificatul de acceptare a succesiunii legale la $\frac{1}{2}$ cotă parte pe numele Tasmalî Fedora.

În motivarea acțiunii Tasmalî Fedora a indicat că la 19 februarie 2014 a decedat fiul ei mai mic Tasmalî Eugeniu, care s-a obligat să o întrețină pînă la sfîrșitul vieții. De fapt, a intrat în dreptul de posesiune, dar din cauza vîrstei înaintate și a sănătății nu s-a adresat în termen notarului cu o cerere.

La 06 ianuarie 2015 prin intermediul fiicei sale Doinei Evghenia, a aflat că notarul Tiuliu Natalia a eliberat certificate de moștenitor legal pe numele soției defunctului, Tasmalî Lidia care nu a informat notarul precum că există încă un moștenitor legal de clasa I - mama defunctului, în conformitate cu art.1500 alin.(1) lit. a) Cod civil.

Conform art.516 Cod civil consideră reclamanta că a acceptat succesiunea, că posedă și folosea averea succesorală și anume terenurile de pămînt.

Astfel, expirarea termenului stabilit de lege pentru acceptarea succesiunii nu eliberează notarul de obligația de a informa toți moștenitorii privind deschiderea succesiunii. Certificatul de moștenitor legal a fost eliberat pe numele intimatei Tasmalî Lidia fără înștiințarea altor moștenitori, ce atrage după sine anularea lui.

Prin urmare, solicită reclamanta constatarea faptului acceptării succesiunii legale după fiul acesteia Tasmalî Evghenii, decedat la 19.02.2014 la $\frac{1}{2}$ cotă-parte din întreg patrimoniu succesoral; declararea nulă a certificatelor de moștenitor legal eliberate la 27 noiembrie 2014 de notarul Tiuliu Natalia pe numele Lidiei Tasmalî la întreaga avere succesorală; obligarea biroului notarial Tiuliu Natalia de a elibera certificatul de acceptare a succesiunii legale la $\frac{1}{2}$ cotă parte pe numele Tasmalî Fedora.

Prin hotărîrea Judecătoriei Vulcănești din 23 decembrie 2015 cererea de chemare în judecată depusă de Tasmalî Fedora împotriva Lidiei Tasmalî, notarului public Tiuliu Natalia privind constatarea faptului acceptării succesiunii legale după decesul fiului Tasmalî Evghenii, decedat la 19.02.2014 a fost respinsă ca neîntemeiată.

Prin decizia Curții de Apel Comrat din 16 mai 2016 s-a admis parțial apelul declarat de către Tasmalî Fedora și avocatul acesteia Tatiana Craiu.

S-a casat parțial hotărîrea Judecătoriei Vulcănești din 23 decembrie 2015 în partea refuzului în anularea certificatului de moștenitor legal și s-a emis în această parte o nouă hotărîre de admitere a cerinței date.

S-au declarat nule certificatele de moștenitor legal din 27.11.2014 eliberate Lidiei Tasmalî după moartea soțului Tasmalî Eugeniu de către notarul Tiuliu Natalia, înregistrate sub numărul 12367, 12369.

S-a încasat de la intimații Tiuliu Natalia și Tasmalî Lidia în mod solidar în beneficiul Fedorei Tasmalî cheltuieli de judecată în mărime de 2561, 50 lei.

S-a încasat de la Tiuliu Natalia și Tasmalî Lidia în mod solidar în beneficiul statului taxa de stat în sumă de 75 lei.

În rest hotărîrea Judecătoriei Vulcănești din 23 decembrie 2015 s-a menținut.

La 13 iunie 2016, la 29 iunie 2016 și respectiv la 11 august 2016 avocatul Tatiana Craiu în interesele recurentei Tasmalî Fedora a depus recurs, solicitând admiterea recursului, casarea deciziei instanței de apel și a hotărîrii primei instanțe, cu emiterea unei noi hotărîri de admitere integrală a acțiunii.

În motivarea recursurilor avocatul Tatiana Craiu în interesele recurentei Tasmalî Fedora a indicat că instanțele inferioare urmau a ține cont de prevederile art.1500 alin.(1) lit.a), art.1516 alin. (2) și (3) Cod civil.

Mai mult ca atât se mai invocă în recurs că notarul Tiuliu Natalia nu a primit declarația scrisă a Fedorei Tasmalî deoarece nu a știut despre existența ei. Prin urmare, certificatul de moștenitor legal a fost eliberat intimatei Tasmalî Lidia fără a ține cont de toți moștenitorii, ceea ce atrage după sine nulitatea certificatului.

Totodată, expirarea termenului stabilit de lege pentru acceptarea succesiunii legale nu eliberează notarul de obligația de a informa moștenitorii despre succesiunea deschisă, ținînd cont că ei pot dovedi faptul acceptării succesiunii în termen sau prelungi termenul de acceptare a succesiunii prin instanța de judecată.

Necomunicarea intenționată de către moștenitori despre faptul existenței

comoștenitorilor poate atrage după sine nulitatea certificatului de moștenitor, însă responsabilitatea în asemenea caz revine nu notarului ci moștenitorului care nu a comunicat despre existența altor moștenitori.

În concluzie indică avocatul Tatiana Craiu în interesele recurentei Tasmali Fedora că în conformitate cu art. 373 alin. (1) și (2) CPC, instanța de apel verifică, în limitele cererii de apel, ale referințelor și obiecțiilor înaintate, legalitatea și temeinicia hotărârii atacate în ceea ce privește constatarea circumstanțelor de fapt și aplicarea legii în primă instanță; instanța de apel verifică circumstanțele și raporturile juridice stabilite în hotărârea primei instanțe, precum și cele care nu au fost stabilite, dar care au importanță pentru soluționarea pricinii, apreciază probele din dosar și cele prezentate suplimentar în instanța de apel de către participanții la proces.

La 07 iulie 2016 Tasmali Lidia a declarat recurs împotriva deciziei instanței de apel, solicitând casarea deciziei instanței de apel cu menținerea hotărârii primei instanțe.

În motivarea recursului s-a indicat că instanța de apel în mod unilateral din motive nejustificate, fără a elucida pe deplin înscrisurile și probele pertinente ce au importanță nemijlocită la examinarea obiectivă a pricinii, ceea ce evident a dus la pronunțarea deciziei neîntemeiate și nefondate, lipsite de suport juridic.

În conformitate cu art. 444 CPC, recursul se examinează fără înștiințarea participanților la proces.

Studiind materialele dosarului, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră necesar de a admite recursurile, de a casa decizia instanței de apel și a restitui pricina spre rejudecare în instanța de apel din considerentele ce urmează.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) CPC, instanța, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul, să caseze integral decizia instanței de apel și să trimită pricina spre rejudecare în instanța de apel în toate cazurile în care eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

Înaintând acțiunea în judecată împotriva Lidiei Tasmali, notarului public Tiuliu Natalia, Tasmali Fedora a solicitat constatarea faptului acceptării succesiunii legale după fiul acesteia Tasmali Evghenii, decedat la 19.02.2014 la ½ cotă-parte din întreg patrimoniul succesoral; declararea nulă a certificatelor de moștenitor legal eliberate la 27 noiembrie 2014 de notarul Tiuliu Natalia pe numele Lidiei Tasmali la întreaga avere succesorală; obligarea biroului notarial Tiuliu Natalia de a elibera certificatul de acceptare a succesiunii legale la ½ cotă parte pe numele Tasmali Fedora.

Fiind investită cu judecarea pricinii în cauză, prima instanță a ajuns la concluzia netemeinicii cererii de chemare în judecată depusă de Tasmali Fedora împotriva Lidiei Tasmali, notarului public Tiuliu Natalia privind constatarea faptului acceptării succesiunii legale după decesul fiului Tasmali Evghenii, decedat la 19.02.2014 ca fiind neîntemeiată.

În susținerea acestei concluzii prima instanță cu referire la prevederile art. 1516, art.1517 și art.1519 Coc civil, a reținut că Tasmali Fedora nu a locuit cu testatorul într-o casă, și prin urmare nu poate să intre în drepturile de moștenire, deoarece locuiește în casă separată și nu s-a folosit de proprietatea moștenită.

A mai constatat instanța de fond că după refuzul notarului Tiuliu Natalia privind obținerea certificatului cu privire la dreptul de moștenire legală pe numele Fedorei Tasmalî în legătură cu expirarea termenului de 6 luni, solicitantul nu s-a adresat pentru a prelungi termenul de acceptare a succesiunii.

Deasemenea, prima instanță a menționat că argumentele reclamantei Fedora Tasmalî în legătură că a ratat termenul de acceptare a succesiunii din cauza vârstei și a sănătății, sunt declarative.

Judecând apelul declarat de către Tasmalî Fedora și avocatul acesteia Tatiana Craiu, instanța de apel a ajuns la concluzia admiterii parțiale a acestuia, casînd parțial hotărîrea Judecătorei Vulcănești din 23 decembrie 2015 în partea refuzului în anularea certificatului de moștenitor legal și a emis în această parte o nouă hotărîre de admitere a cerinței date.

S-au declarat nule certificatele de moștenitor legal din 27.11.2014 eliberate Lidiei Tasmalî după moartea soțului Tasmalî Eugeniu de către notarul Tiuliu Natalia, înregistrate sub numărul 12367, 12369.

S-a încasat de la intimații Tiuliu Natalia și Tasmalî Lidia în mod solidar în beneficiul Fedorei Tasmalî cheltuieli de judecată în mărime de 2561, 50 lei.

S-a încasat de la Tiuliu Natalia și Tasmalî Lidia în mod solidar în beneficiul statului taxa de stat în sumă de 75 lei.

În rest hotărîrea Judecătorei Vulcănești din 23 decembrie 2015 s-a menținut.

Instanța de recurs conchide, însă, că o astfel de soluție este una greșită, fapt ce rezultă din nedeterminarea exactă a naturii juridice a litigiului, criteriu, care presupune prin sine lămurirea completă și certă a situației de fapt sub toate aspectele, mai mult că concluziile instanței de apel sunt bazate pe o apreciere unilaterală și arbitrară a materialului probator, fapt ce vine în contradicție cu normele de drept procedural.

În conformitate cu art. 118 alin. (3) CPC, circumstanțele care au importanță pentru soluționarea justă a pricinii sunt determinate definitiv de instanța judecătorească pornind de la pretențiile și obiecțiile părților și ale altor participanți la proces, precum și de la normele de drept material și procedural ce urmează a fi aplicate.

În conformitate cu art. 130 alin. (4) CPC, ca rezultat al aprecierii probelor, instanța judecătorească este obligată să reflecte în hotărîre motivele concluziilor sale privind admiterea unor probe și respingerea altor probe, precum și argumentarea preferinței unor probe față de altele.

Iar, în conformitate cu art. 373 alin. (1) și (2) CPC, instanța de apel verifică, în limitele cererii de apel, ale referințelor și obiecțiilor înaintate, legalitatea și temeinicia hotărîrii atacate în ceea ce privește constatarea circumstanțelor de fapt și aplicarea legii în primă instanță; instanța de apel verifică circumstanțele și raporturile juridice stabilite în hotărîrea primei instanțe, precum și cele care nu au fost stabilite, dar care au importanță pentru soluționarea pricinii, apreciază probele din dosar și cele prezentate suplimentar în instanță de apel de către participanții la proces.

Reieșind din limitele judecării apelului consfințite în norma enunțată, instanța de recurs reține că contrar acestor prevederi și dispozițiilor conținute în art. 373 alin. (5) CPC, instanța de apel judecând apelul nu s-a pronunțat și nu a combătut toate

argumentele invocate în cererea de apel de către Tasmalî Fedora, inclusiv celor aduse în dezacordul cu hotărârea primei instanțe, dar a trecut în mod superficial asupra circumstanțelor pricinii, remarcând în mod general unele probe reținute de prima instanță, fără a examina legalitatea și temeinicia hotărârii supusă apelului în raport cu regulile și legislația ce guvernează litigiul în cauză.

Este de menționat, însă, că atât în cererea de chemare în judecată cât și în cererea de apel depusă de Tasmalî Fedora se solicită constatarea faptului acceptării succesiunii legale după fiul acesteia Tasmalî Evghenii, decedat la 19.02.2014 la ½ cotă-parte din întreg patrimoniu succesoral; declararea nulă a certificatelor de moștenitor legal eliberate la 27 noiembrie 2014 de notarul Tiuliu Natalia pe numele Lidiei Tasmalî la întreaga avere succesorală; obligarea biroului notarial Tiuliu Natalia de a elibera certificatul de acceptare a succesiunii legale la ½ cotă parte pe numele Tasmalî Fedora.

Or, prin hotărârea Judecătoriai Vulcănești din 23 decembrie 2015 s-a dispus ca fiind neîntemeiată doar cerința privind constatarea faptului acceptării succesiunii legale după decesului lui Tasmalî Evghenii, decedat la 19.02.2014, solicitată de Tasmalî Fedora, în rest celelalte cerințe nu au fost invocate.

Instanța de apel a menținut parțial constatarea primei instanțe, concluzionând faptul de a declara nul certificatele de moștenitor legal din 27.11.2014 eliberate Lidiei Tasmalî după moartea soțului Tasmalî Eugeniu de către notarul Tiuliu Natalia, înregistrate sub numărul 12367, 12369.

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră că atât prima instanța, cât și instanța de apel, adoptând soluția la caz, nu s-au expus asupra tuturor pretențiilor invocate de reclamantă în cererea de chemare în judecată, neelucidând în așa mod toate circumstanțele pricinii.

În această ordine de idei, instanța de recurs notează că în cadrul examinării pricinii în prima instanța, reprezentantul reclamantei a susținut integral pretențiile înaintate în acțiune, cât și prin cererile depuse de avocatul Tatiana Craiu în interesle reclamantei Tasmalî Fedora (f.d.50, 51, 57, vol.I).

Astfel, reprezentantul reclamantei cât și reclamanta Tasmalî Fedora au solicitat admiterea cererii de chemare în judecată cu constatarea faptului acceptării succesiunii legale după fiul acesteia Tasmalî Evghenii, decedat la 19.02.2014 la ½ cotă-parte din întreg patrimoniu succesoral; declararea nulă a certificatelor de moștenitor legal eliberate la 27 noiembrie 2014 de notarul Tiuliu Natalia pe numele Lidiei Tasmalî la întreaga avere succesorală; obligarea biroului notarial Tiuliu Natalia de a elibera certificatul de acceptare a succesiunii legale la ½ cotă parte pe numele Tasmalî Fedora.

Analizând conținutul hotărârii primei instanțe și a deciziei instanței de apel, în raport cu prevederile legale menționate, Colegiul conchide că, instanța de apel, judecând apelul, a trecut în mod superficial asupra circumstanțelor pricinii, limitându-se doar la menținerea parțială a primei instanțe, necătând la faptul că prima instanță prin dispozitivul hotărârii a respins doar cerința privind constatarea faptului acceptării succesiunii legale după decesului lui Tasmalî Evghenii, decedat la 19.02.2014, solicitată de Tasmalî Fedora, fără a se expune la celelalte cerințe indicate în acțiune.

Colegiul notează că norma procedurală enunțată supra obligă instanța de apel de a verifica legalitatea soluției adoptate de prima instanța în raport cu pretențiile înaintate, circumstanțele de fapt și de drept invocate.

Mai mult de atât, instanța de apel în decizia sa nu s-a expus asupra pertinentei, concludenței și admisibilității înscrisurilor prezentate de apelant/recurent în calitate de probe în susținerea poziției lor, nefiind dată o apreciere acestora, contrar prevederilor art. 373 alin.(2) Cod de procedură civilă.

Instanța de recurs remarcă că dreptul la un proces echitabil, garantat de art. 6 din Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, prezumă dreptul la o hotărâre motivată. Motivarea este o parte a hotărârii în care instanța judecătorească în mod obligatoriu își expune concluziile formulate în privința cauzei deferite spre soluționare.

Conform unei jurisprudențe constante degajate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, pronunțarea de către instanțele judecătorești a unor hotărâri motivate constituie una dintre garanțiile dreptului fundamental la un proces echitabil și acesta presupune obligațiunea instanței judecătorești de a se expune în hotărâri asupra tuturor cerințelor acțiunii, precum și, argumentelor invocate de către părți întru admiterea sau respingerea acestora (cauza Garcia Ruiz vs. Spania, hotărârea din 21 ianuarie 1999).

Se reține că actul judecătoresc trebuie să corespundă tuturor normelor de drept, să fie clar, înțeles de părțile implicate în litigiu și să răspundă în mod sigur și expres la toate cererile și obiecțiile formulate de către părți, ceea ce în speță lipsește.

Or, principiul procesului echitabil reclamă că hotărârea să fie motivată, justițiabilul avînd posibilitatea să cunoască motivele care l-au făcut pe judecător să adopte una sau altă soluție și să le conteste dacă sistemul prevedea o cale de atac împotriva acestei hotărâri, lipsa motivării unei decizii judiciare, pune în pericol dreptul la un proces echitabil (cauza Kaufman vs. Belgia, 1986).

Astfel, instanțele judecătorești sunt obligate să-și motiveze soluțiile și concluziile, să furnizeze toate răspunsurile la întrebările care sunt pertinente pentru rezultatul procesului și necesită un răspuns special în hotărâre.

În cazul în care instanța de judecată se abține de a da un răspuns special și explicit în cele mai importante întrebări, fără a acorda părții care a formulat-o posibilitatea de a ști dacă acest mijloc de apărare a fost neglijat sau respins, acest fapt se va considera o încălcare a art. 6§1 din CEDO (cauza Hiro Balani vs. Spania, 1994).

Distinct de cele mai sus arătate, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră că decizia instanței de apel urmează a fi casată cu remiterea pricinii spre rejudecare în instanța de apel.

La judecarea pricinii, instanța de apel urmează să țină cont de cele menționate, creând condiții obiective și reale participanților la proces și judecând pricina, să emită o hotărâre întemeiată și legală.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c), art. 445 alin. (3) CPC, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

d e c i d e:

Se admit recursurile declarate de către avocatul Tatiana Craiu în interesele recurentei Tasmalî Fedora și de către recurenta Tasmalî Lidia.

Se casează integral decizia Curții de Apel Comrat din 16 mai 2016, adoptată în cauza civilă la cererea de chemare în judecată depusă de Tasmalî Fedora împotriva Lidiei Tasmalî, notarului public Tiuliu Natalia privind constatarea faptului acceptării succesiunii legale, cu restituirea pricinii spre rejudecare la Curtea de Apel Cahul.

Decizia nu se supune nici unei căi de atac.

Președinte, judecătorul

Iulia Sîrcu

Judecătorii

Ion Druță

Maria Ghervas

Iuliana Oprea

Iurie Bejenaru